

Успешное завершение операции «Звездочка» во многом было обусловлено бесстрашием народных мстителей, которые без единого выстрела смогли вывести сирот из контролируемой противником деревни, а также благодаря героизму советских летчиков, не щадивших своих жизней для спасения детей.

Литература. 1. Барминский, В. В. Операция «Звездочка» / В. В. Барминский // Совет. Белоруссия. – 1967. – 20 июня. – С. 4. 2. Барминский, В. В. Операция «Звездочка» / В. В. Барминский // Совет. Белоруссия. – 1967. – 21 июня. – С. 4. 3. Лобанок, В. Е. Партизаны принимают бой / В. Е. Лобанок ; лит. запись М. В. Тараткевича. – М. : Изд-во полит. лит., 1972. – 320 с.

УДК 811.161.3

СІЛЬЧАНКА Д.А., студэнт

Навуковы кіраўнік **ПІВАВАР К.С.**, магістр філалагічных навук, асістэнт
УА “Віцебская ордэна “Знак Пашаны” дзяржаўная акадэмія ветэрынарнай медыцыны”, г.
Віцебск, Рэспубліка Беларусь

ВОБРАЗ САБАКІ Ў БЕЛАРУСКАЙ ФРАЗЕАЛОГІІ

Уводзіны. Назіранні над жывёламі і іх паводзінамі знайшлі сваё адлюстраванне ў фразеалагічным фондзе беларускай мовы. Шырокае ўжыванне назваў свойскіх жывёл у фразеалагізмах тлумачыцца тым, што спрадвеку гэтыя жывёлы былі неад’емнай часткай сялянскай гаспадаркі. У беларускай мове налічваецца значная колькасць устойлівых выразаў, структурнымі кампанентамі якіх з’яўляюцца назоўнікі-заонімы. Людзі ўспрымаюць жывёл і расліны праз прызму шматвяковых назіранняў за імі. Найбольш прадуктыўнымі у фразеалагічных адзінках з’яўляюцца такія кампаненты-заонімы, як *конь*, *вол*, *сабака*, *каза*, *свіння*, *воўк*, *жаба*.

Матэрыял і метады даследаванняў. Мэта артыкула: вылучыць фразеалагізмы, прыказкі і прымаўкі беларускай мовы з кампанентам *сабака*, выдзеліць семантычныя групы дадзеных моўных адзінак і выявіць ацэначную канатацыю лексемы *сабака*. Метадамі даследавання паслужылі метады параўнання, колькасны, а таксама метады кампанентнага аналізу лексічных адзінак. Матэрыялам даследавання паслужылі беларускія фразеалагізмы, прыказкі, прымаўкі з кампанентам *сабака* (*сабачы*) [1, 2, 3].

Вынікі даследаванняў. Аналіз семантыкі даследаванага моўнага матэрыялу паказаў, што найчасцей вобраз сабакі сустракаецца ў фразеалагізмах, прыказках і прымаўках, якія абазначаюць маўленчую дзейнасць чалавека. Са старажытных часоў сабака лічыўся сябрам чалавека. Але народныя ўяўленні пра жывёл даволі супярэчлівыя: нярэдка адной і той жа жывёле надаваліся процілеглыя характарыстыкі. Так, сабаку маглі прыпісваць не толькі дабрыню, вернасць (*добры сабака лепшы за ліхога чалавека*), але і злосць (*сабака і на бога брэша*) ці шкадлівасць (*сабака не з’есць, пакуль не пакачае*). У семантыцы парэміялагічных адзінак беларускай мовы назоўнікавы кампанент *сабака* часта валодае адмоўнай канатацыяй. У прыватнасці, чалавека, які хлусіць або распаўсюджвае плёткі, ілжывыя звесткі пра некага, беларусы параўноўваюць з сабакам: *брахлівага сабаку заўсёды пачуеш*; *сабака брэша – вецер вее*; *лёгка з языком, як сабака з хвостом*; *брахлівы пасол аббрэша многа сёл*.

Структурны назоўнікавы кампанент *сабака* фарміруе семантыку многіх фразеалагізмаў з адмоўнай канатацыяй. Напрыклад, з *рота сабакі скачуць* ‘пра таго, хто брыдка лаецца’, *вешаць сабак* ‘нагаворваць на каго-небудзь, ляць, абвінавачваючы ў чым-небудзь’. Часта дзеянні, уласцівыя сабаку, пераносіліся і на чалавека: *брахаць на пень*, *брахаць на сабак* ‘гаворыць недарэчнае, неразумнае’, *каб таго сабаку воўк з’еў, што на свой хвост брэша* ‘гаворыцца з абурэннем пра таго, хто хочь і аб’ектыўна, але не са станоўчага боку распавёў вусна ці пісьмова пра сваіх суседзяў, землякоў і пад’. Як бачым, у названых устойлівых выразях адлюстравалася параўнанне недарэчнай гаворкі чалавека з брэхам сабакі, што

падкрэслівае адмоўную ацэнку адлюстраваных у фразеалагізмах маўленчых паводзін у пэўных сітуацыях.

У некаторых прыказках і прымаўках сабаку прыпісваюцца такія ўласцівасці, як ліслінасць ці двудушнасць: *не бойся сабакі куслівага, а бойся сабакі звяглівага; таго сабакі страшней, што лашчыцца, як таго, што брэша; на абліччы апостал, а на зубах сабака* 'пра таго, у каго знешняя ветлівасць, далікатнасць не адпавядае ўнутраным якасцям, здольнага прычыніць шкоду, непрыемнасці'.

Часта ў фразеалогіі чалавечыя рысы метафарычна адлюстроўваюцца праз вобраз сабакі: *сабака на сене* 'чалавек, які сам не карыстаецца і іншым не дае карыстацца чымсьці'; *на голага сабакі брэшуць* 'беднага чалавека ўсе крыўдзяць'; *на смелага сабакі брэшуць, а баязлівага рвуць* 'смелы, рашучы чалавек дабіваецца большага, лепшага, чым баязлівы'; *як сабаку кормяць, так сабака і брэша* 'як другія ставяцца да каго-небудзь, так і ён ставіцца да іх'. З прыведзеных прыкладаў яскрава бачна, што фразеалагічныя адзінкі адносяцца да чалавека, бо ўзніклі праз параўнанне людскіх учынкаў, дзеянняў і інш. з паводзінамі сабакі.

Сярод разгледжанага матэрыялу можна выдзеліць групу фразеалагізмаў і парэмій з нейтральнай характарыстыкай сабакі, у якіх часцей кажацца пра ролю сабакі ў гаспадарцы беларусаў: *першы блін – сабаку; не тады сабак карміць, як у ловы ехаць; багаты Цімошка: сабака ды кошка; пашлі сабаку на табаку: ані сабакі, ані табакі, сабакам сена касіць* 'бядзяцца дзе-н., займаючыся пустой справай', 'знаходзіцца невядома дзе, хаваючыся ад сям'і'. Вынікам шматвяковых назіранняў за сабакам сталі фразеалагізмы *хоць у сабакі вачэй пазыч* 'вельмі сорамна, непрыемна', які ўзнік як адлюстраванне пэўнага стану чалавека праз супастаўленне з сабакам; *як (што) сабаку муха* 'нічога не значыць для каго-н., зусім не дастаткова каму-н. (пра ежу, пітво). Фразеалагізм *зажываць, загойвацца як на сабаку* 'даволі хутка і без якіх-н. ускладненняў' узнік з параўнальнага звароту, які набыў цэласнае значэнне. Рана на сабаку сапраўды загойваецца вельмі хутка, бо ён залізвае яе, а таксама ўмее знайсці ў лесе, на сенажаці патрэбныя лекавыя расліны.

Заклучэнне. Такім чынам, вывучэнне семантыкі фразем і парэмій з кампанентам *сабака* дазваляюць зрабіць наступныя высновы. Па-першае, вобраз сабакі даволі пашыраны ў беларускай фразеалогіі, што можна патлумачыць распаўсюджанасцю сабак у гаспадарцы беларусаў, гэтая жывёла была прыручана чалавекам адной з першых. Па-другое, асноўныя ўласцівасці сабакі, адлюстраваныя ў прыказках – гэта сабачы брэх, які атаясамліваецца са зласлівай гаворкай, плёткамі, балбатнёй, і іншыя прыметы сабакі (куслінасць, шкадлівасць) часта маюць негатыўную канатацыю. Па-трэцяе, асноўныя характарыстыкі (нярэдка загані), падкрэсленыя ў вобразе сабакі, насамрэч належаць чалавеку, а ў фразеалогіі метафарычна пераасэнсаваныя праз разгледжаныя намі вобразы.

Літаратура. 1. *Лепешаў, І. Я. Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы / І. Я. Лепешаў. У 2 т. – Мінск: БелЭн, 1993. – 2 т., 2. Лепешаў, І. Я. Тлумачальны слоўнік прыказак / І. Я. Лепешаў, М. А. Якаўчэвіч. – Гродна: ГрДУ, 2011. – 695 с., 3. Санько, З. А. як па-беларуску? Прыказкі, прымаўкі, фраземы: даведнік-мінімум / Зьміцер Санько. – Мінск: Тэхналогія, 2016. – 16 с.*

УДК 339.923:061.1

СКОРИН М.А., студент

Научный руководитель **ЧИКИНДИН М.А.**, ст. преподаватель

УО «Витебская ордена «Знак Почета» государственная академия ветеринарной медицины», г. Витебск, Республика Беларусь

РЕСПУБЛИКА БЕЛАРУСЬ И ЕВРОПЕЙСКИЙ СОЮЗ: ТОЧКИ СОПРИКОСНОВЕНИЯ

Введение. Европейский Союз включает в себя 28 государств и 5 стран (Албания, Ма-